

Lausunto

31.12.2024

Asia: VN/32556/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Lausunto

5 b § Jätteeksi luokittelun päätyminen

Tarkoitus on hyvä, se edistää ja sujuvoittanee kiertotalouteen liittyvää lupaprosessia tavanomaisten ja vaarattomien jätteiden sekä sivutuotteiden osalta.

Jätelain etusijajärjestystä kuitenkin täytyy pitää ehdottoman ensisijaisena, jotta ei hukata kierrosta loppusijoittamalla toissijaisiin kohteisiin ja käyttötarkoituksiin uudelleenkäytettäviä materiaaleja, joilla on jo olemassa oleva käyttötarkoitus ja toimiva markkina.

Tällainen materiaali on mm. asfalttijäte (17 03 02) eli asfalttimassan raaka-aineena uudelleenkäytettävä asfalttirouhe. Sen saatavuus ja käyttö asfalttimassan raaka-aineeksi on jatkossakin turvattava.

Asfalttirouhe korvaa valmistettavassa asfalttimassassa uusiutumattomia luonnonvaroja: uutta nastarengaskulutuksen kestävää kiviainesta ja uutta, energiaintensiivistä bitumia. Vanha asfalttirouhe saadaan hyödynnettyä asfalttimassassa sataprosenttisesti uudelleen ja sillä on jo olemassa oleva tunnettu käyttötarkoitus. Asfalttirouheen käytöstä asfalttimassoissa on alalla pitkä kokemus ja ominaisuudet tunnetaan hyvin. Asfalttiasemia on varusteltu siten, että asfalttirouhetta hyödynnetään laadukkaasti. Myös asfalttiasemien rekisteröinti-asetus ohjaa asfalttijätteen vastaanottoa luonnollisille käyttöpaikoilleen, asfalttiasemille. Asfalttirouheen laadunseuranta ja käyttöä ohjeistetaan PANK ry:n Asfalttinormeissa. Asfalttirouheen käytöstä on myös julkaistu PANK-opas: Asfalttirouheen käytön parhaat käytännöt.

Asfalttijäte on materiaalina poikkeuksellisen arvokas uudelleenkäytettynä asfaltin raaka-aineena sen sisältämän bitumin ja hyvälaatuisen kiviaineksen vuoksi. Infrarakentamisessa asfalttirouheen käytöllä asfalttipäällysteissä voidaan vaikuttaa positiivisesti kiertotaloustavoitteisiin,

päästövaikutuksiin sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Näille on asetettu valtiotasoiset tavoitteet.

Asfalttirouheen käyttöä maanrakentamisessa ohjataan jo MARA-asetuksella (VNa 843/2017) sekä voitaisiin mahdollisesti ohjata tällä EEJ-asetuksella. Lisäksi asfalttiasemarekisteröinti (VNa 846/2012) ohjaa raaka-ainetta asfalttiasemille hyödynnettäväksi. Muilla varastopaikoilla asfalttijäte vaatii aina erillisen ympäristöluvan. Pohjaveden sijainti estää asfalttijätteen varastoinnin ja hyödyntämisen sitomattomissa kerroksissa ja tämä tulee huomioida asfalttijätteen ominaisuutena.

Jos EEJ sallisi asfalttirouheen käyttämisen esim. maatyöissä tai korvaamaan maanrakentamisessa neitseellistä kiviainesta, olisi laeissa tai asetuksissa ristiriitaiset käytännöt. EEJ asfalttijätteellä päättäisi asfaltin jätestatuksen, jolloin sen saatavuus asfalttimassan raaka-aineeksi vaarantuu. Huolena on, että asfalttirouhe päätyy loppusijoitettavaksi maarakenteisiin ja poistuu kierrosta asfalttimassan raaka-aineena jätelain kaskadiperiaatteen vastaisesti.

137 § Muutoksenhaku

-

143 b § Tiedonsaantioikeus jätehuollon rekistereistä, tuottajarekisteristä, uusiomateriaalirekisteristä ja jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta

-

147 a § Sivutuotteeksi luokittelua ja jätteeksi luokittelun päättymistä koskeva päätös

Asfalttijätteen (17 03 02) rouheen käyttöä maanrakentamisessa ohjataan MARA-asetuksella (VNa 843/2017). Lisäksi asfalttiasemarekisteröinti (VNa 846/2012) ohjaa asfalttirouheen käyttöä asfalttimassan raaka-aineeksi uudelleen asfalttimassassa. Ehdotamme, että nämä asetukset ovat edelleen ensisijaiset ja jokin kolmas käyttötarkoitus olisi mahdollista EEJ-menettelyn avulla.

On kuitenkin huomioitava, että UTU-esityksessä yhtenä ehtona on, että jättemateriaalille pitää olla kysyntä ja markkina, mikä asfalttijätteellä on jo vakiintunut asfalttimassan raaka-aineena. Myös jätelain etusijajärjestyksen on täytyttävä.

147 b § Hakemus sivutuotteeksi luokitteluksi tai jätteeksi luokittelun päättymiseksi

-

147 c § Päätösharkinta ja päätöksen sisältö

-

147 d § Tuotteen vaatimuksenmukaisuuden varmistaminen

-

147 e § Päätöksen muuttaminen

-

147 f § Päätöksen peruuttaminen

-

147 g § Päätöksen suhde myöhempään sääntelyyn

-

147 h § Valitusoikeus sivutuotetta tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevassa asiassa

-

147 i § Uusiomateriaalirekisteri

-

47 b § Sivutuotteeksi luokittelemista tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan asian ratkaiseminen jätelain mukaisessa menettelyssä

On hyvä, että asetus poistaisi ympäristöluvan mukaisen hyödyntämismenettelyn, mutta ympäristönsuojelulain mukaiset vaatimukset on silti huomioitava päätöstä tehtäessä. Asfalttijätteen osalta noudatettaisiinkin MARA-asetusta ja asfalttiaseman rekisteröintiasetusta ja turvattaisiin asfalttirouheen uudelleenkäyttö edelleen asfalttimassan raaka-aineena.

Jättemateriaalin ominaisuuksien tunteminen päätöksentekovaiheessa on ensisijaisen tärkeää, kuten asfalttijätteen osalta MARA-asetuksen noudattaminen ja jäteasetuksen etusijajärjestys, sekä vaikutukset päästövähennys-, kiertotalous- ja luonnon monimuotoisuustavoitteisiin.

Muuta huomioitavaa

Lausunnon antaja on PANK ry (Päällystealan neuvottelukunta). Se on yhdistys, jonka tarkoituksena on toimia jäsentensä yhteistyöelimenä. Tavoitteena on tie-, katu- ja erityisliikennealueiden päällystystoiminnan yleisten edellytysten kehittäminen ja siitä tiedottaminen. PANK ry:n ympäristövaliokunnan jäsenistö koostuu monipuolisesti alan asiantuntijoista: tilaajista, konsulteista, urakoitsijoista, materiaalitoimittajista, konetoimittajista ja toimialajärjestöedustajista.

Huolenamme on, että asfalttirouhe ohjautuu maanrakennuskäyttöön, jolloin se poistuu tulevasta kierrosta.

Asfalttijätteelle on jo jätelain mukainen käyttötarkoitus ja sen käyttöä ohjataan sekä Asfalttinormeilla että MARA-asetuksella. Näin ollen asfalttiala ja PANK ry:n ympäristövaliokunta kokee, että asfalttijätteen hyödyntämiselle ei ole erillistä sääntelytarvetta.

Asfalttirouhe korvaa asfalttimassassa sekä nastarenkaan kulutuksen kestävästä kiviainesta että bitumista sideainetta. Maanrakentamisessa asfalttirouheella korvattaisiin vain kiviainesta, minkä laatuvaatimukset ovat asfalttikiviainesta vaatimattomammat ja jota on saatavilla hyvin kohtuullisten etäisyyksien päästä kaikkialla Suomessa. Uuden asfalttikiviaineksen saatavuus Suomessa on rajallinen ja sitä on 'varastoituna' teihimme ja asfalttijätekasoihin asfalttiasemapaikoilla.

Bitumi on liikennepolttoaineiden ohella raakaöljynjalostuksessa syntyvä tuote. Bitumin määrä liikenteen sähköistymisen myötä vähenee ja saatavuus viimeaikaisten maailmanpoliittisten kriisien vuoksi on jo vaarantunut. Nämä nostavat bitumin ja samalla asfalttipäällysteiden hintaa.

Asfalttipäällysteisiimme on sitoutuneena suuret määrät sideainetta ja se onkin omalla tavallaan kansallinen huoltovarmuusvarasto. Globaalin kilpailun kiristyessä tulee kansallisesti pohtia, kuinka saamme parhaan hyödyn kiertotalouden mahdollisuuksista. Asfalttijätteen osalta on olemassa toimiva järjestelmä missä raaka-aineen kierto on turvattu lähes 100%.

Infrarakentamisessa päästöjen vähentämistä ei tarkastella kerroksittain vaan koko rakennettavan tierakenteen yhteispäästövaikutusta. Asphaltin raaka-aineena asfalttirouheesta uudelleenkäytetään sekä bitumia että kiviainesta. Laskentaesimerkistä voi havaita, että asfalttirouhe käytettynä asfalttimassassa on moninkertaisesti päästövaikutuksiltaan hyödyllisempi kuin maarakentamisessa korvaamassa pelkkää kiviainesta.

Maanrakentamisessa esimerkiksi 4 000 tonnin asfalttirouhemäärällä korvattavan kiviaineksen päästövähennys on noin -10 000 kgCO₂, kun asfalttirouhe murskataan työkohteella. Jos rouhe murskataan muualla, esim. 30 km:n etäisyydellä, on kuljetuksesta aiheutuva päästö +10 000 kgCO₂. Vastaavasti asfalttirouhetta käytettäessä 4000 t asphaltin raaka-aineena 50 %, valmistetaan uutta asfalttimassaa 8000 tonnia. Tällöin asfalttimassan sisältämän kiviaineksen ja bitumin päästövähennysvaikutus on -62 000 kgCO₂. Suuri ero johtuu pääasiassa sideaineesta, eli bitumin jalostuksesta ja kuljetuksesta.

On myös huomattava, että maanrakentamiskäytössä materiaali poistuu kierrosta asfalttirouheen sekoittuessa muihin materiaaleihin. Asphaltin raaka-aineena se mahdollistaa myös tulevan uudelleenkäytön. Kiertotaloustavoitteiden ja päästövähennysvaatimusten kasvaessa on ehdottoman tärkeää tarkastella materiaalien ominaisuuksia ja niiden tarkoituksenmukaisinta käyttöä.

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen vuoksi kiviainesten oikea hyödyntäminen on tarpeen. Asphaltin valmistuksessa käytettävä kiviaines on laadultaan kovempaa ja kestävämpää. Tällaiset

asfalttiin soveltuvat kiviainekset ovat harvassa ja vaativat aina uusien kiviainesalueiden avaamista ja näin ollen heikentävät biodiversiteettiä alueellisesti. Jos asfalttijätteen käyttö vapautetaan rakentamiseen korvaamaan kiviainesta, tarvitaan uuteen asfalttiin edelleen uutta kiviainesta ja uutta bitumia, joten tarvittavien raaka-aineiden määrä ei vähene, vaan tulee lisääntymään.

Kiristynvä EU-ilmastolainsäädäntö, CSRD (kestävyyseraportointivelvollisuus) ja taksonomia edellyttävät yrityksiltä olennaisuuksien kartoittamista ja DNSH (ei merkittävää haittaa) -periaate on huomioitava tekemisessä. Esimerkiksi päästöjä vähennettäessä tai kiertotaloutta edistettäessä ei saa aiheuttaa haittaa toisille ympäristöteoille. Tämä pitää jätelainsäädännön etusijajärjestyksen ohella huomioida EEJ-hyväksymismenettelyssä. Saavuttaaksemme ilmastoneutraaliuden EU:n tavoitteiden mukaisesti, on resurssien tehokas käyttö avainasemassa. Asfalttijätteen kiertäminen raaka-aineena toteuttaa jo EU:n kiertotalouspaketin toimia, ja siksi on tärkeää, että toimintaa tuetaan jatkossakin kiertotaloutta ja etusijajärjestystä tukevasti.

Väänänen Sara
PANK Ry, Ympäristövaliokunta - PANK Ry (Päällystealan neuvottelukunta),
ympäristövaliokunta